

SELKOKIELEN TARVEARVIO 2019

 Selkokeskus

SISÄLLYSLUETTELO

Sisällysluettelo	2
Selkokielen tarvearvio vuonna 2019 - tiivistelmä.....	3
1. Esipuhe	4
2. Kuka tarvitsee selkokieltä?.....	6
3. Aiemmat tarvearviot	8
4. Taustatietoa kohderyhmittäin	9
4.1. Synnynnäiset neurobiologiset syyt.....	9
4.2. Elinaikana tapahtuva kielitaidon heikentyminen.....	11
4.3. Suomi tai ruotsi ei ole äidinkieli - maahanmuuttajat.....	13
5. Taustatietoa ikäryhmittäin	15
5.2. Työikäiset.....	18
5.3. Yli 65-vuotiaat.....	19
6. Selkokielen tarvearvio 2019	20
Lähteet	21

Selkokielen tarvearvio 2019

Markku Juusola

Selkokeskus, Kehitysvammaliitto ry

Kehitysvammaliitto 2019

Taitto: Jukka Luoma

Paino: Painotalo Plus Digital

ISBN 978-951-580-708-3

SELKOKIELEN TARVEARVIO VUONNA 2019 - TIIVISTELMÄ

Selkokielen kohderyhmiin kuuluu Suomessa noin 650 000–750 000 henkilöä (11–14 % väestöstä). Lisäystä vuoden 2014 tarvearvioon on noin 100 000 henkilöä.

Arvion kasvuun vaikuttaa monta tekijää:

- Maahanmuuttajien määrä on kasvanut. Suomessa asuu melkein 400 000 vieraskielistä henkilöä. Vuoden 2017 lopussa heitä oli 373 500. Määrä on kasvanut 100 000 henkilöllä vuodesta 2014. Osalle heistä selkokielestä on hyötyä.
- Nuorten lukutaito on heikentynyt jonkin verran viime vuosina. Siitä kertoo esimerkiksi PISA 2015-tutkimus. Arviolta 100 000 peruskoululaista (17,5 % peruskoulun oppilaista) saa tehostettua ja erityistä tukea. Määrä on kasvanut vuoteen 2014 verrattuna.
- PIAAC-tutkimuksen mukaan 363 000 (11%) työikäisen alle 65-vuotiaan lukutaito on heikko.
- Yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut. Samalla kasvaa muistisairaiden määrä sekä muiden oppimiseen ja ymmärtämiseen liittyvien ongelmien määrä. Arviolta 180 000–240 000 iäkästä, yli 65-vuotiaista henkilöä, voi hyötyä selkokielestä. Luku perustuu vuoden 2014 tarvearvioon, jossa oletettiin, että 15–20 % yli 65-vuotiaista voi hyötyä selkokielestä.

Selkokielen tarve on siis kasvanut viime vuosina jonkin verran. Tarkkaa lukua on mahdotonta laskea. Arvio tarpeen kasvusta perustuu siihen, että muutamat ryhmät, joille selkokielestä saattaa olla hyötyä, ovat kasvaneet edelliseen vuoden 2014 tarvearvioon verrattuna. Luvut on koottu pääasiassa Tilastokeskuksen tilastoista, lukutaitotutkimuksista ja eri kansalaisjärjestöjen kokoamista tiedoista.

Olenneisinta tarvearvioissa on kasvava suunta. Selkokielen tarve kasvaa tulevaisuudessa väijäämättä. Iäkkäiden ihmisten määrä kasvaa, samoin muistisairaiden määrä. Myös maahanmuuttajien määrä kasvaa.

1. ESIPUHE

Selkokielellä on yhteiskunnallinen tarkoitus, joka liittyy tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen ja saavutettavuuteen. Jokaisella ihmisellä on oikeus ymmärrettävään tietoon. Se on itsenäisen elämän ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen perusedellytys.

Selkokieli on suomen kielen muoto, jonka sisältö, sanasto ja rakenne on luettavampaa ja ymmärrettävämpää kuin yleiskieli. Selkokieli on saavutettavaa kieltä. Selkokielen tarkoitus on auttaa ihmisiä tiedon saamisessa, lukemisessa, omien ajatusten ilmaisemisessa ja osallistumisessa. Selkokielen tarve voi koskea kirjoitettua tai puhuttua kieltä.

Ketkä kuuluvat selkokielen kohderyhmiin? Kuinka monta heitä on? Onko selkokielen tarvisijoiden määrä kasvussa vai laskussa? Kuinka tarve muuttuu lähitulevaisuudessa? Selkokielen tarvearvio yrittää vastata näihin kysymyksiin.

Selkokielen kohderyhmät on tavallisesti jaettu kolmeen:

- synnynnäiset neurobiologiset syyt (esim. kehitysvamma, dysfasia, lukivaikeus, ADHD tms.)
- elinaikana tapahtuva kielitaidon heikentyminen (esim. muistisairaus, afasia)
- suomi tai ruotsi ei ole äidinkieli.

Selkokielen tarve kasvaa. Kasvu liittyy väestökehityksen kahteen suureen trendiin. Väestöennusteiden mukaan yli 65-vuotiaiden määrä ja suhteellinen osuus väestöstä kasvavat väistämättä. Nuorten määrä ja suhteellinen osuus väestöstä pienenee. Kun vanhusväestö kasvaa, kasvaa samalla niiden ihmisten määrä, joiden kognitiiviset taidot heikkenevät. Monet heistä tarvitsevat selkokieltä: muiden muassa selkokielistä viranomaisten informaatiota ja selkokielistä tiedonvälitystä. Selkokieli auttaa heitä selviytymään arjessa ja elämään itsenäistä elämää.

Toiseksi Suomeen muuttaa yhä enemmän ihmisiä muista maista. Ennusteiden mukaan Suomen väestö kasvaa vain, jos tänne tulee maahanmuuttajia. Suomen kielen osaaminen on olennainen osa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä. Selkokielistä aineistot tukevat kielen oppimista ja kotoutumista.

Tarvearvion lukuohjeita

- Selkokielen tarvearvio on arvio, ei tutkimus. Tutkittua tietoa selkokielen tarpeesta selkokielen eri kohderyhmille ei ole. Arvioon on koottu tietoa niistä ryhmistä, joille oletamme selkokielestä olevan hyötyä. Tutkimusta asiasta ei toistaiseksi ole.
- Selkokielen tarvearvion luvut ja taulukot on koottu pääasiassa Tilastokeskuksen ja THL:n tilastoista, lukutaitotutkimuksista ja eri kansalaisjärjestöjen kokoamista tiedoista ja arvioista. Arvio pyrkii erottamaan mahdollisimman selkeästi toisistaan luvut, jotka ovat tietoa nykytilanteesta, arviota nykytilanteesta tai ennustetta tulevasta tilanteesta.
- Arvio perustuu tilastotietoihin tai arvioihin, joita kustakin selkokielen kohderyhmästä oli saatavissa vuoden 2018 lopulla.
- Tiedot ja arviot ryhmien koosta on koottu monesta eri lähteestä. Lukumäärätiedot menevät usein limittäin. Kannattaa muistaa, että moni henkilö on mukana monessa ryhmässä.
- Arviossa on eritelty eniten tietoa niistä ryhmistä, jotka ovat muuttuneet eniten vuoden 2014 arvioon verrattuna.
- Kaikki luvut ovat suuntaa-antavia. Joissakin tilanteissa selkokieltä tarvitsee 5,5 miljoonaa suomalaista. Toisaalta selkokieli ei välttämättä sovi maahanmuuttajan kieliopintojen kaikkiin vaiheisiin eikä selkokieli välttämättä auta kaikkien kehitysvammaisten, muistisairaiden tai AVH-potilaiden arjessa.

Lisätietoja olen saanut selkokielen asiantuntijoilta, kuten Hannu Virtaselta, kehittämispäällikkö Leelaaura Leskelältä, projektikoordinaattori Mailis Heiskaselta (Muistiliitto), puheterapeutti Maria Vinbergiltä (Aivoliitto), Maisa Martinilta (Jyväskylän yliopisto) ja S2-opettaja Hanna Männikkölahdelta. Suuret kiitokset heille kaikille.

Selkokielen tarpeesta ei ole tehty tieteellistä tutkimusta. Toivottavasti tämä tarvearvio tarjoaa kysymyksiä, näkökulmia ja lähteitä tutkimuksille.

Helsingissä 21.12.2018

Markku Juusola

2. KUKA TARVITSEE SELKOKIELTÄ?

Kuka tarvitsee selkokieltä? Laajin vastaus kuuluu, että joissakin tilanteissa selkokieli auttaa ketä tahansa.

Erlaisia arvioita voi muuttaa luvuiksi. Suurimmillaan puhutaan miljoonista ihmisistä, mutta kun kyse on selkokielen varsinaisista kohderyhmistä, puhutaan vähintään sadoista tuhansista ihmisistä. Ja määrä kasvaa lähitulevaisuudessa.

Määrällinen tarvearvio voi perustua vaikkapa ihmisten omiin kokemuksiin ja mielipiteisiin. Esimerkiksi Kunnallissalan kehittämissäätiön (KAKS) kysely syksyllä 2018 kuvasi suomalaisten kokemuksia ymmärrettävän viestinnän haasteista.

Yli tuhannelle suomalaiselle esitettiin kysymys: Kuinka ymmärrettävästi seuraavat tahot viestivät poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista? Tahoja olivat poliitikot, viranomaiset ja media. Kyselyn mukaan kaksi kolmesta suomalaisesta ilmoittaa, että virkamiehet eivät kykene viestimään valmistelemistaan esityksistä ymmärrettävästi. Vielä suurempi joukko (71 %) sanoo, että poliitikkojen kielestä ei saa kovin hyvin selvää.

Tiedotusvälineet, joiden nimenomainen tavoite on viestiä selkeästi, saavat paremman arvosanan. 57 % suomalaisista katsoo, että tiedotusvälineet viestivät yhteiskunnallisista asioista erittäin tai melko ymmärrettävästi. Mutta silti kolmannes suomalaisista odottaa medialtakin enemmän selkeyttä.

<https://kaks.fi/uutiset/tiedotusvalineet-viestivat-ymmarrettavasti-poliitikkojen-ja-virkamiesten-kielesta-ei-saada-selvaa/22.10.2018>

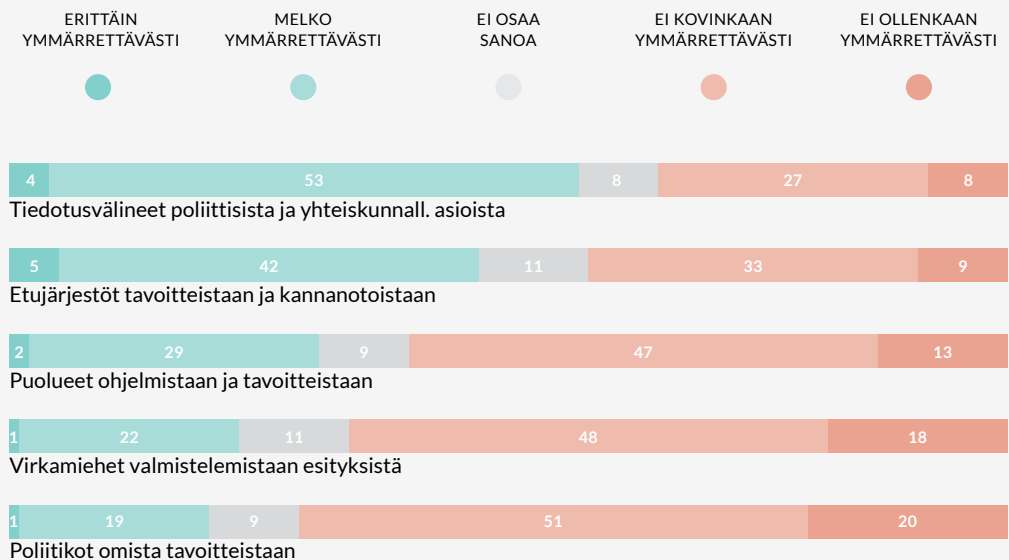
KAKS:n kyselyn prosentit voi muuttaa ja tulkita luvuiksi, joiden voi tulkita kertovan selkeän yleiskielen tai selkokielen tarpeesta ja hyödyllisyydestä. Melkein neljä miljoonaa suomalaista ymmärtäisi paremmin poliitikkoja, yli kolme miljoonaa ymmärtäisi paremmin virkamiehiä ja kaksi miljoonaa ymmärtäisi paremmin toimittajia, jos nämä käyttäisivät helpompaa kieltä tai selkokieltä.

Toisen laajan tulkinnan voi löytää Erlaisten oppijoiden liiton arviosta. Näkökulma on oppimisen vaikeudet. Liitto laskee, että jopa 20–25 %:lla väestöstä, yli miljoonalla suomalaisella, on jonkinlaisia oppimisvaikeuksia. Lukuun lasketaan mukaan kaikenlaiset lievemät ja vaikeammat oppimisvaikeudet. Pelkästään eriasteisia lukivaikeuksia on 6–10 prosentilla väestöstä eli 350 000–650 000:lla suomalaisella. Osalle heistä selkokielestä voi olla hyötyä.

http://www.erilaistenoppijoidenliitto.fi/?page_id=20

Kolmannen laajan tulkintamahdollisuuden tarjoaa Lukukeskuksen laskelma. Näkökulma on ihmisissä, joille lukeminen tuottaa vaikeuksia. Lukukeskus arvioi vuonna 2017, että noin joka kymmenes (11 %) suomalainen kuuluu heikkoihin lukijoihin, joille jatko-opinnot tai työhön sijoittuminen tuottavat vaikeuksia. Luku perustuu PIAAC-aikuistutkimusten (2012) ja PISA-tutkimusten (2015) tuloksiin.

Kuinka ymmärrettävästi seuraavat tahot viestivät poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista (%).

Kunnallisanalan kehittämissäätö 2018

”370 000 aikuista on siis vaikeuksissa, jos tietoa tulvii paljon, isoina annoksina, tai se on ristiriitaista ja tulkinnanvaraista.”

<http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017>

Edellä mainitut luvut voi tulkita ehkä enemmän selkeän yleiskielen tarpeen kuvaajiksi. Selkokielen varsinaiset tarvitsijat on tapana rajata kolmeen kohderyhmään:

- synnynnäiset neurobiologiset syyt (esim. kehitysvamma, dysfasia, lukivaikeus, ADHD tms.)
- elinaikana tapahtuva kielitaidon heikentyminen (esim. muistisairaus, afasia)
- suomi tai ruotsi ei ole äidinkieli.

Tarvearvio keskittyy näissä ryhmissä tapahtuneisiin suurimpiin muutoksiin ja muutostrendeihin.

3. AIEMMAT TARVEARVIOT

Ensimmäinen varsinainen arvio selkokielen tarpeesta Suomessa esitettiin vuonna 1986.

Pertti Rajala ja Hannu Virtanen arvioivat silloin kirjassa Selkokieli, miten sanoma perille, että selkokielen tarvitsijoita on noin 100 000–200 000. Rajala ja Virtanen arvioivat, että 4–6 % lasten ja nuorten ikäluokasta sekä 2–3 % työikäisistä tarvitsisi selkokieltä. Vanhusväestö ei ollut mukana arvioissa.

Hannu Virtanen esitteli uuden arvion vuonna 2002 Selkokirjoittajan oppaassa. 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa julkaistiin erilaisia aikuisten ja nuorten lukutaitotutkimuksia. Virtanen arvioi uuden tiedon pohjalta, että selkokielen kohderyhmiin kuului noin 200 000–350 000 suomalaista eli 4–7 % väestöstä.

Vuoden 2002 arvioissa oli otettu huomioon ikäkaudet. Arvion mukaan selkokielen tarve vaihteli eri ikäkausina:

- lapset ja nuoret 4–8 %
- työikäiset 4–6 %
- yli 65-vuotiaat 10–20 %

Kolmas ja viimeisin tarvearvio julkaistiin vuoden 2014 alussa. Arvion kokosi Hannu Virtanen Selkokeskuksesta. Arvion mukaan selkokielen tarve oli edelleen lisääntynyt. Selkokielen tarvitsijoita oli Suomessa yli 500 000 eli noin 10 % väestöstä, ehkä jopa 650 000. Tarve vaihteli eri ikäkausina:

- lapset ja nuoret 8–12 %
- työikäiset 6–10 %
- yli 65-vuotiaat 15–20 %

Sen mukaan selkokielen tarvitsijoiden määrä oli kasvanut neljästä syystä:

1. Suomen asukasluku oli noussut.
2. Vanhempien ikäluokkien määrä oli kasvanut.
3. Maahanmuuttajien määrä oli kasvanut.
4. Erityistä tukea saavien oppilaiden määrä oli kasvanut.

Samat trendit ovat jatkuneet vuoden 2014 jälkeen. Väestö kasvaa toistaiseksi hiljalleen. Yli 65-vuotiaiden määrä ja osuus väestöstä kasvavat väistämättä. Maahanmuuttajien määrä kasvaa. Viime aikoina huolta ovat herättäneet arviot nuorten – erityisesti poikien – lukutaidon heikkenemisestä.

4. TAUSTATIETOA KOHDERYHMITÄIN

Tässä tarvearviossa selkokielen tarvetta on eritelty mahdollisimman paljon samoilla tavoilla kuin vuoden 2014 arviossa. Tavoite on, että vuosien 2014 ja 2019 arviot ovat vertailukelpoisia.

Lukuun 4. on koottu arvioita selkokielen kohderyhmien koosta ja koon muutoksista. Kohdeyryhmät on jaoteltu näin:

- synnynnäiset neurobiologiset syyt (esim. kehitysvamma, dysfasia, lukivaikeus, ADHD tms.)
- elinaikana tapahtuva kielitaidon heikentyminen (esim. muistisairaus, afasia)
- suomi tai ruotsi ei ole äidinkieli - maahanmuuttajat

4.1. SYNNYNNÄISET NEUROBIOLOGISET SYYT

Näiden ryhmien koossa ei ole tapahtunut suuria muutoksia vuoden 2014 jälkeen. Kannattaa muistaa, että samat henkilöt voivat olla monessa ryhmässä. Esimerkiksi lukemis- ja kirjoittamisvaikeus eli lukihäiriö on noin 330 000–550 000 suomalaisella. PIAAC-tutkimus vuonna 2012 arvioi, että noin 370 000 työikäisen lukutaito on heikko. Luvut kertovat epäilemättä osittain samoista henkilöistä.

Joka tapauksessa kymmenet tuhannet suomalaiset kuuluvat näihin selkokielen kohderyhmiin, ehkä puolet 650 000–750 000 selkokielen kohderyhmien henkilöstä.

Kehitysvammaisuus

Arviot kehitysvammaisten määrästä Suomessa vaihtelevat jonkin verran. Niilo Mäki Instituutti arvioi määräksi noin 50 000 eli noin yksi prosentti väestöstä. Kehitysvammaliitto laskee, että kehitysvammaisia on 40 000. Luvut ovat suunnilleen samoja kuin vuonna 2014.

<https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus>

<http://www.kvtietopankki.fi/kehitysvammaisuus>

Sikiöaikaisen alkoholi-altistuksen aiheuttamat oireyhtymät FASD

Kehitysvammaliitto arvioi, että joka vuosi syntyy 600–3 000 lasta, joilla on jonkinasteinen alkoholivaurio. Duodecim esittää samoja lukuja.

<https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/fasd>

Rinnekotisaatiö arvioi, että Suomessa syntyy vuosittain noin 600 lasta, joilla on alkoholi-altistuksen aiheuttama kehityshäiriö, FASD. Suomessa esiintyvyys on noin 1 % vastasyntyneistä.

<http://www.kvtietopankki.fi/oireyhtymat/f/fas-oireyhtyma>

Vuonna 2014 tarvearviossa lukumääräksi arvioitiin 600–1000 lasta vuodessa.

Autismikirjo

Autismiliitto arvioi, että autismikirjooon kuuluu noin joka sadas suomalainen. Autismikirjooon kuuluu siis noin 55 000 suomalaista.

<https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo>

Autistisista henkilöistä 30–50 prosenttia on kehitysvammaisia.

<http://www.kvtietopankki.fi/oireyhtymat/a/autismikirjon-hairiot>

Arvio autismikirjon henkilöistä on kasvanut jonkin verran vuoteen 2014 verrattuna. Silloin arvio oli 50 000.

Kielellinen erityisvaikeus eli dysfasia

Noin seitsemällä prosentilla suomalaisista lapsista on kielellinen erityisvaikeus. Aiemmin käytettiin nimitystä dysfasia. Joidenkin arvioiden mukaan puheen kehitys viivästyy jopa 19 prosentilla lapsista.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50085>

Vuoden 2014 tarvearviossa lukumäärä oli sama. Selkokielinen materiaali helpottaa monen arkea ja itsenäistä selviytymistä.

Lukemis- ja kirjoittamisvaikeus eli dysleksia

Noin 6–10 prosentilla suomalaisista on vaikeuksia lukemisessa tai kirjoittamisessa. Lukemisen erityisvaikeus eli dysleksia on yleisempää pojilla ja miehillä kuin tytöillä ja naisilla. Lukeminen voi olla hidasta ja virheitä syntyy helposti. Lukivaikeus voi ilmetä myös oikeinkuulemisen vaikeutena. Kirjoittamisessa se ilmenee kirjainten tai niiden paikan sekoittumisena tai kirjaimia voi olla liikaa tai liian vähän tai jopa sanoja puuttuu.

<https://www.lukihairio.fi/lukivaikeus/lukivaikeus-on-yleinen-ominaisuus/>

https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_haku=oppimish%E4iri%F6&p_artikkeli=dlk00401

Lukemis- ja kirjoittamisvaikeus on noin 330 000–550 000 suomalaisella. Selkokielestä saattaa olla hyötyä osalle heistä.

Perinnölliset tekijät ovat usein tärkeä tekijä oppimisen erityisvaikeuksissa ja etenkin lukemisen vaikeudessa. Siksi dysleksian esiintyvyys pysynee tällä tasolla.

https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_haku=oppimish%E4iri%F6&p_artikkeli=dlk00401

ADHD

ADHD-diagnoosien määrä ja niiden perusteella hoidossa olevien lasten ja nuorten määrä on kasvanut. Mutta väestöpohjaisten tutkimusten perusteella ADHD-oireiden esiintyvyys ei ole lisääntynyt viime vuosikymmeninä. Hoidossa olevien määrän kasvun arvellaan liittyvän ADHD:n aiempaan parempaan tunnistamiseen.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50061>

ADHD:n yleisyys nykyisten arvioiden mukaan 6–18-vuotiailla on 3,6–7,2 %:n ja aikuisilla (17–84 vuotiailla) 2,5 %:n luokkaa. ADHD on yleisempi pojilla kuin tytöillä. Kehitysvammaisista 9–18 % saa ADHD-diagnoosin.

<http://www.kvtietopankki.fi/oireyhtymat/a/adhd>

Luvut ovat suunnilleen samoja kuin vuoden 2014 arviossa.

4.2. ELINAIKANA TAPAHTUVA KIELITAIDON HEIKENTYMINEN

Muistisairaudet

län myötä muisti saattaa heikentyä, vaikka kyseessä ei ole muistisairaus. THL:n tietojen mukaan joka kolmas yli 65-vuotias raportoi huomanneensa muistiongelmia.

<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/ikaantyminen-ja-muisti>

Suomessa oli vuonna 2018 noin 200 000 henkilöä, joilla on todettu muistisairaus. Heistä lievää muistisairautta sairastaa noin 100 000 henkilöä ja keskivaikeaa tai vaikeaa muistisairautta sairastaa 93 000 henkilöä. Valtaosa sairastuneista on yli 80-vuotiaita.

<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/muistisairauksien-yleisyys>

Viramon ja Sulkavan Muistisairauksien epidemiologia -tutkimuksen mukaan varsinaisten muistisairaiden lisäksi Suomessa oli vuonna 2017 noin 200 000 henkilöä, joilla on lievää tiedonkäsittelyn heikentymistä, eli esimerkiksi muistin ja tarkkaavuuden ongelmia. Laajasti määritellen jopa 400 000:lla suomalaisella on muisti- tai muita kognitiivisia oireita, jotka haittaavat arkea.

<https://www.muistiliitto.fi/fi/ajankohtaista/muistisairaiden-maara-kasvussa-193-000-sairastunutta-suomessa>

Viramo & Sulkava 2015: Muistisairauksien epidemiologia. Teoksessa: Muistisairaudet. Duodecim.

Heistä suurin osa on iäkkäitä ihmisiä. Selkokielestä voi olla apua osalle heistä.

Vuoden 2014 selkokielen tarvearviossa laskettiin, että keskivaikeaa tai vaikeaa muistisairautta sairasti 85 000 henkilöä. Nyt luvuksi arvioidaan 93 000 henkilöä. Vaikeaa tai keskivaikeaa muistisairautta sairastavien määrä on noussut noin 8 000 henkilöllä vuoteen 2014 verrattuna.

Suomalaisten ja eurooppalaisten ennusteiden mukaan muistisairaiden määrä moninkertaistuu lähivuosisikymmeninä. Vuonna 2060 Suomessa arvioidaan olevan jo 240 000 keskivaikeaa tai vaikeaa muistisairautta sairastavaa. Silloin lukumäärä on yli kaksi kertaa suurempi kuin nyt.

<https://www.muistiliitto.fi/fi/ajankohtaista/muistisairaiden-maara-kasvussa-193-000-sairastunutta-suomessa>

Samalla voi arvioida, että selkokielen tarve yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä kasvaa huomattavasti lähivuosisikymmeninä.

Yleisimmät etenevät muistisairaudet ovat Alzheimerin tauti (60–70 %) ja verisuoniperäinen muistisairaus (60–70 %).

Lähde: Muistiliitto

200 000

henkilöä, jolla kognitiivinen toiminta heikentynyt

100 000

lievää muistisairautta sairastavaa henkilöä

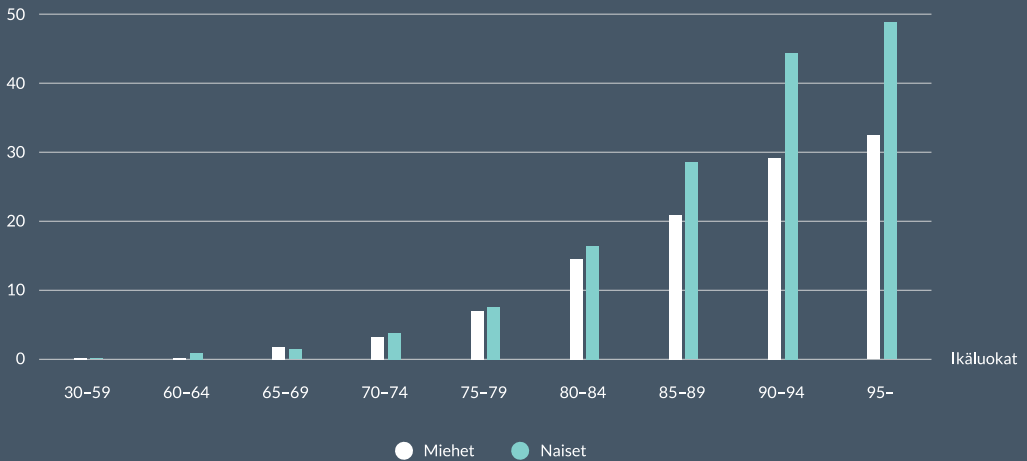
93 000

keskivaikeaa tai vaikeaa muistisairautta sairastavaa henkilöä

yhteensä **393 000** + **14 500**/VUOSI
(vrt. Lapua 14 577 as.)

Esiintyvyys (%)

Monipuolinen aivojen käyttäminen kaikissa ikävaiheissa ehkäisee muistisairautta. Älyllisellä ja sosiaalisella aktiivisuudella vaikuttaa olevan monia positiivisia vaikutuksia myös henkilöille, joilla on jo muistisairaus.

<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/muistisairauksien-ehkaisy>

<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/muistisairauksien-hoito>

Viime aikoina tutkimukset ovat osoittaneet, että kun ikääntyneet muuttavat elintapaan terveellisemmiksi, heidän muisti- ja ajattelutoimintonsa säilyvät ja riski muistihäiriöihin pienenee. FINGER-tutkimus osoitti, että muisti tarvitsee pitkäkestoista, säännöllistä ja riittävän haastavaa jumbppaa. Uusien asioiden opettelu on hyvää lisäharjoitusta muistille.

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankeet/finger-tutkimushanke>

<https://thl.fi/fi/-/lapimurtotutkimus-elintapaneuvonta-ehkaisee-muistihairioita>

Selkokielellä ja selkokielisillä aineistoilla voi olla iso rooli uuden oppimisessa, muistijumpassa ja muistiharjoittelussa.

Aivoverenkiertohäiriöt ja afasia

Aivoliitto arvioi, että Suomessa oli vuonna 2015 noin 100 000 henkilöä, jotka ovat sairastuneet aivoverenkierron häiriöön (AVH). Aivoinfarktin saa vuosittain noin 18 000 suomalaista ja aivoverenvuodon noin 1 800 suomalaista. AVH-potilaista joka toiselle jää pysyvä haitta, esimerkiksi afasia.

Afasia on kielellinen vaikeus, jonka aiheuttaa aivoissa tapahtunut vaurio. Afasia voi vaikeuttaa puheen tuottoa, puheen ymmärtämistä sekä usein myös lukemista ja kirjoittamista.

<https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/afasia/afasia/afasia>

Vuoden 2010 tietojen mukaan aivoinfarktiin sairastuneiden keski-ikä oli 72,7 vuotta. Aivoinfarktipotilaista 21 % oli työikäisiä alle 65-vuotiaita.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50051>

Vuoden 2014 selkokielen tarvearvio kertoi, että vuonna 2009 AVH-potilaita oli 82 000. Aivoliiton mukaan määrä oli noin 100 000 vuonna 2015. AVH-potilaiden määrä on kasvanut 18 000:lla vuoden 2014 tarvearvioon verrattuna.

Osa afaatikoista kuntoutuu. Heille selkokielen tarve voi olla väliaikainen. Selkokeskuksen AVH-asiiantuntijoiden mukaan selkokieliset aineistot voivat auttaa kielellisiä taitoja toipumaan ja pysymään yllä aivoverenkiertohäiriön jälkeen. Tämä tukee mahdollisuutta itsenäiseen elämään.

4.3. SUOMI TAI RUOTSI EI OLE ÄIDINKIELI - MAAHANMUUTTAJAT

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on kasvanut huomattavasti viime vuosina. Vuoden 2017 lopussa Suomessa asui 373 500 vieraskielistä eli henkilöä, joiden kieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Heidän osuutensa väestöstä oli 6,8 %.

Vuoden 2014 selkokielen tarvearvio kertoi, että vieraskielisiä oli vuoden 2012 lopussa - kuusi vuotta sitten - 266 949 eli 4,9 % väestöstä. Määrä on kasvanut huomattavasti.

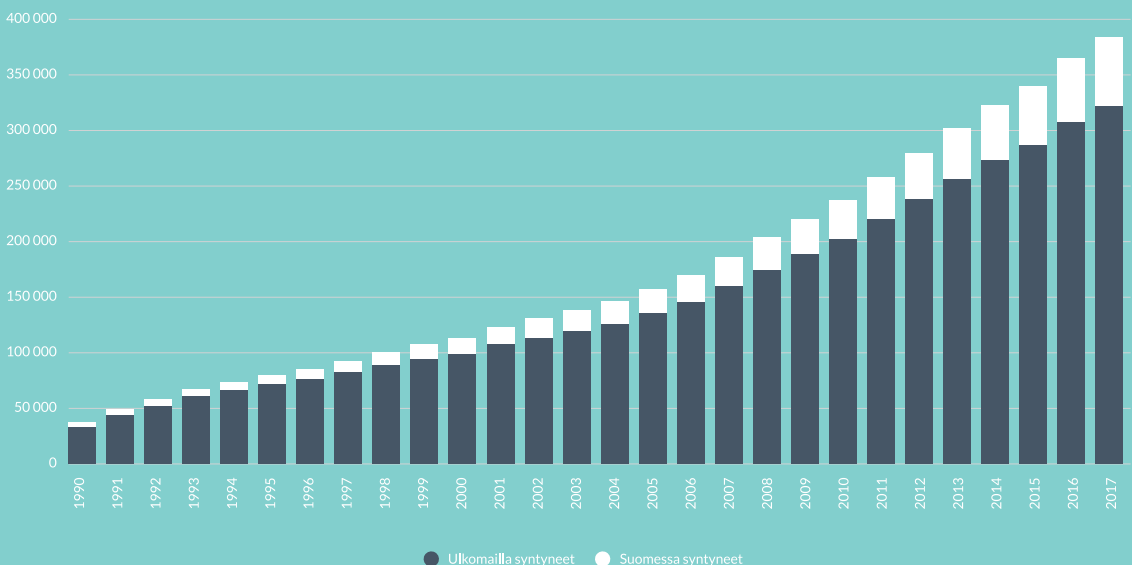
Vieraskielisiä oli vuoden 2017 lopussa 106 500 enemmän kuin vuoden 2012 lopussa. Vuoden 2014 tarvearviossa arvioitiin, että noin puolet vieraskielisistä eli 130 000 henkilöä 260 000:sta voisi hyötyä selkokielestä. Nyt puolet vieraskielisistä tarkoittaa noin 187 000 henkilöä. Suomessa asuvista vieraskielisistä noin 190 000 henkilöä voisi siis hyötyä selkokielestä. Tämä ryhmä on kasvanut noin 40 000 hengellä vuodesta 2014.

Vuosi 2018 oli kolmas vuosi peräkkäin, kun Suomessa kuolee ihmisiä enemmän kuin syntyy. Syntyneiden määrä jatkaa ennusteen mukaan laskuaan. Kuolleiden määrä nousee eliniän pidentymisestä huolimatta. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan nettomaahanmuutto ylläpitää väkiluvun kasvua vuoteen 2035 saakka, jolloin maamme väkiluku on 5,62 miljoonaa henkilöä. Tämän jälkeen väkiluku kääntyisi laskuun ja 2050-luvulla maamme väkiluku olisi ennusteen mukaan jo nykyistä pienempi.

Hyvin todennäköisesti maahanmuuttajien määrä kasvaa lähitulevaisuudessa. Työperäinen maahanmuutto lisääntyy lähivuosikymmeninä. Tilastokeskus laskee, että jos maahanmuuttoa ja maastamuttoa ei ole, työikäisten määrä putoaa vuoteen 2030 mennessä 217 000 henkilöllä ja vuoteen 2050 mennessä 630 000 henkilöllä.

https://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tie_001_fi.html

Ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa 1990–2017

Selkokieli voi auttaa osaa maahanmuuttajista kieliopinnoissa ja kotoutumisessa. Suomen kieltä opiskelevat maahanmuuttajat eivät tarvitse selkokieltä koko ajan. Kielitaidon karttuessa selkokielen tarve vähenee. Lisäksi täytyy muistaa, että maahanmuuttajia on monenlaisia. Koulutetut ja eurooppalaisten kielten osaajat oppivat ehkä helpommin suomea, koska kielessä ja kulttuurissa on yhteisiä piirteitä. Afrikan ja Aasian kieliä osaavat eivät hyödy näistä.

Selkokeskuksen asiantuntijoiden mukaan selkokielisestä aineistosta on eniten hyötyä pääasiassa kielitaidon taitotasolla A1–B1. Se tarkoittaa kieliopintojen alkuvaiheita – suppeaa viestintää tutuissa tilanteissa ja selviytymistä arkielämässä. Toisaalta vaikeusasteeltaan erilaisista selkoaineistoista voi olla hyötyä kaikissa kieliopintojen vaiheissa.

Maahanmuuttajien kielitaidosta on esitetty monenlaisia arvioita. Valtiontalouden tarkastusviraston selvityksen mukaan vielä toisen polven maahanmuuttajista lähes 30 % ei saavuta opiskelusta ja useista töistä suoriutumiseen riittävää lukutaitoa. Muussa väestössä vastaava osuus on noin 10 %.

<http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017/>

Kyselytutkimus vuodelta 2015 kertoo maahanmuuttajien omia arvioita kielitaidosta. Ensimmäisen polven 15–64-vuotiaista ulkomaalaistaustaisesta väestöstä lähes kaikki (86 %) kertoo osaavansa suomea ainakin jonkin verran. Tieto perustuu Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimukseen (UTH), jonka Tilastokeskus, THL ja Työterveyslaitos toteuttivat vuosina 2014–2015.

http://tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_003.html

Käyntihaastatteluna toteutetun UTH-tutkimuksen tulokset edustavat 15–64-vuotiasta Suomessa vuonna 2014 vakinaisesti asunutta ulkomaista syntyperää olevaa väestöä. Tällä tarkoitetaan henkilöitä, joiden molemmat vanhemmat ovat ulkomailla syntyneitä.

Joka neljäs ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista arvioi kielitaitonsa korkeintaan alkeistasolle. Kolme neljästä siis puhui suomea tai ruotsia vähintään keskitasolla. Nuorimmassa ikäryhmässä (15–24-vuotiaat) oli eniten niitä, jotka arvioivat kielitaitonsa äidinkieltä vastaavan tasoiseksi (40 %). Eniten aloittelevia suomen ja ruotsin puhujia oli 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä (34 %). Suurin osa maahanmuuttajista muuttaa Suomeen juuri tässä iässä eivätkä he sen vuoksi ole vielä ehtineet oppia kieltä.

17 % ulkomaalaistaustaisista toivoi pääsevänsä kielikurssille. Kaikista kielikurssille osallistuneista noin kolmannes piti itseään edelleen aloittelijana. 69 % ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista ei ollut tarvinnut kielitaidon edistämiseen liittyvää opetusta ja 14 prosenttia oli omasta mielestään saanut riittävästi opetusta. Opetuksen koki riittämättömäksi 17 prosenttia ulkomaalaistaustaisista.

http://tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_003.html

Näistä arvioista voi ehkä päätellä, että noin kolmasosalla maahanmuuttajista on tarvetta kohentaa suomen kielen taitojaan. Se tarkoittaisi ainakin 100 000–150 000 henkilöä. Tarve tietysti vaihtelee kunkin maahanmuuttajan elämäntilanteen, koulutuksen ja aiemman kielitaidon mukaan. Erilaiset selkokieliset aineistot voivat tukea heidän kieliopintojaan ja kotoutumista.

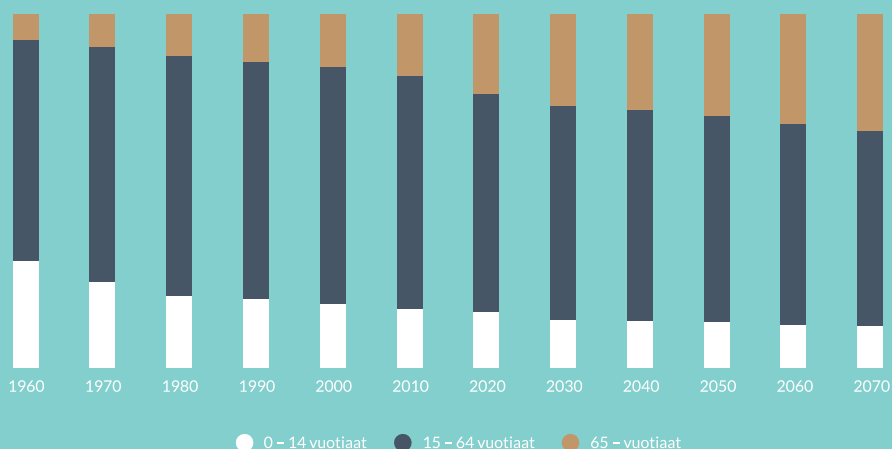
5. TAUSTATIETOA IKÄRYHMITTÄIN

Suomen väkiluku oli vuoden 2017 lopussa 5 513 130. Yli 65-vuotiaita suomalaisia oli silloin vähän yli viidennes väestöstä (21%), 1 179 318 ihmistä. 15–64-vuotiaita oli 3 443 388. Alle 15-vuotiaita oli 890 424 henkilöä. Vuoden 2012 lopussa yli 65-vuotiaita oli 1 019 000 eli 18,9 % väestöstä. Luku oli käytössä vuoden 2014 tarvearviossa. Yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut 160 000 hengellä vuoden 2014 tarvearvioon verrattuna.

Suomi vanhenee myös tulevaisuudessa. Suuret ikäluokat vanhenevat ja lapsia syntyy yhä vähemmän. Tilastokeskus ennustaa, että yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa vuoteen 2060 mennessä nykyisestä noin 1,2 miljoonasta 1,7 miljoonaan.

https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html

Väestö ikäryhmittäin koko maa 1960 - 2070 (vuodet 2020-2070: ennuste)
Tilastokeskus: https://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tau_001_fi.html

5.1. LAPSET JA NUORET

Vuonna 2014 arvioitiin, että 8–12 % 5–19-vuotiaista lapsista ja nuorista voisi hyötyä selkokielestä. PISA-tutkimuksesta vuonna 2015 selvisi, että tällä hetkellä suunnilleen joka kymmenes 15-vuotias suomalaisnuori (11 %) ei saavuta sellaista lukutaidon tasoa, että hän voi aktiivisesti osallistua yhteiskuntaan ja jatkaa opintojaan ongelmitta. He jäivät PISA-tutkimuksen 2015 heikoimmalle taitotasolle.

[PISA 2015. Ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:41.](#)

Yhtenä kriteerinä nuorten ja lasten selkokielen tarpeelle vuoden 2014 tarvearviossa oli peruskoulun oppilaiden tehostettu tai erityinen tuki.

Vuonna 2017 tehostettua tukea sai 54 300 eli 9,7 prosenttia peruskoulun oppilaista ja erityistä tukea 43 100 eli 7,7 prosenttia peruskoulun oppilaista. Heitä oli yhteensä 97 400 eli 17,5 prosenttia peruskoulun oppilaista.

https://www.stat.fi/til/erop/2017/erop_2017_2018-06-11_tau_001_fi.html

Vuoden 2014 tarvearvioon verrattuna tehostetun tuen oppilaiden määrä on kasvanut 27 000:lla oppilaalla. Erityisen tuen oppilaiden määrä on kasvanut noin 2 000:lla oppilaalla.

Vuoden 2014 tarvearvioon verrattuna peruskoulun tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden määrä on kasvanut 29 000 oppilaalla.

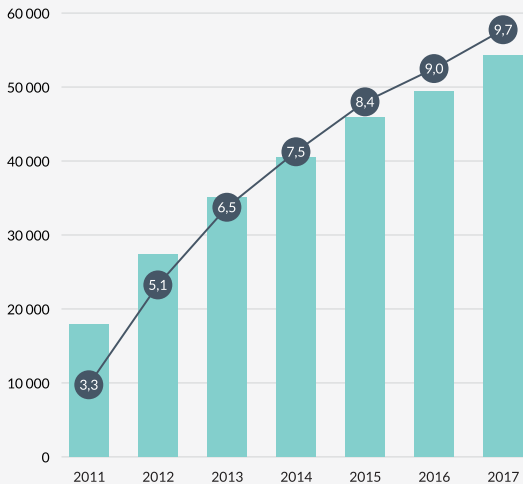
Tehostettua tai erityistä tukea saavien oppilaiden määrän osuus peruskoulun oppilaista:

- vuonna 2002: 6 %
- vuonna 2012: 13 %
- vuonna 2017: 17,5 %

Vuoden 2014 tarvearviossa käytettiin vuoden 2012 lukuja. Niiden mukaan 12,7 prosenttia peruskoulun oppilaista sai tehostettua tai erityistä tukea. Tehostettua tukea sai tuolloin 27 400 oppilasta ja erityistä tukea sai 41 000 oppilasta. Tehostetun tuen oppilaista poikia oli 64 prosenttia ja tyttöjä 34 prosenttia. Erityistä tukea saaneista poikia oli 71 prosenttia ja tyttöjä 29 prosenttia. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki.

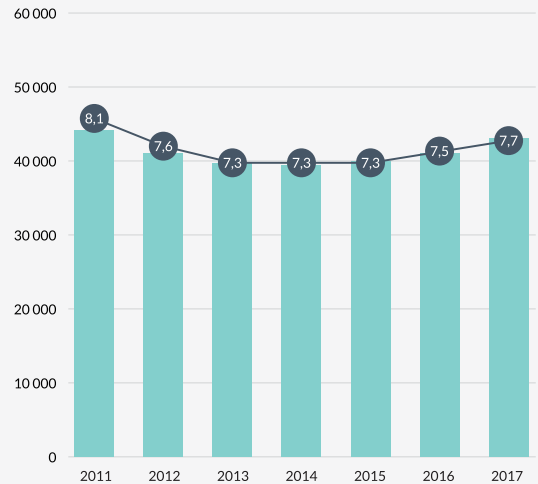
Tehostettua tukea saaneet peruskoulun oppilaat 2011–2017

Tilastokeskus, https://www.stat.fi/til/erop/2017/erop_2017_2018-06-11_tau_003_fi.html

Erityistä tukea saaneet peruskoulun oppilaat 2011–2017

Tilastokeskus, https://www.stat.fi/til/erop/2017/erop_2017_2018-06-11_tau_007_fi.html

● Oppilaiden määrä
● Osuus peruskoulun oppilasmäärästä (%)

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista erityisopetusta saaneiden määrä on kasvanut ainakin vuodesta 2004 lähtien. Vuonna 2004 erityisopetusta sai yhteensä 12 500, vuonna 2010 yhteensä 19 300 ja vuonna 2016 yhteensä 25 400 opiskelijaa. Vuonna 2016 ammatillisen koulutuksen opiskelijoita oli 120 357. Heistä 19 prosenttia eli noin 24 000 oli erityisopiskelijoita.

https://www.stat.fi/til/erop/2017/erop_2017_2018-06-11_tie_001_fi.html

Suomi on ollut vuosituhanen alusta alkaen kärkisijoilla lukutaitoa mittaavissa tutkimuksissa. Suomalaisnuorten erityispiirre on korkea osaamistaso kaikissa oppilasryhmissä. Heikkojen lukijoiden määrä on kuitenkin lisääntynyt ja huippulukijoiden määrä vähentynyt.

https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kansallinen-lukutaitofoorumi-vastaamaan-lukutaidon-ja-lukuinnon-haasteeseen, Opetusministeriö, 31.10.2017

Pojat lukevat huonommin kuin tytöt. Tyttöjen ja poikien välinen ero lukutaidossa on Suomessa suurempi kuin missään muussa OECD-maassa. Vuoden 2015 PISA-tutkimuksessa lukutaidon tason vaihtelua kuvattiin kuudella tasolla. Tutkimus paljasti, että Suomessa 15-vuotiaista heikolle taitotasolle jää 16 % pojista ja tytöistä 7 %. 15-vuotiaat tytöt olivat poikia noin vuoden edellä lukutaidossa. Tasolle 1 jäävä lukija suoriutuu lähinnä yksinkertaisista tiedonhaun tehtävistä, kun teksti on selkeä eikä siinä ole kilpailevaa tietoa. Tasolle 6 yltävä lukija kykenee erinomaisesti eri lähteiden vertailuun ja soveltamaan tietoa monipuolisesti.

PISA-tutkimusten mukaan lukutaidon taso on Suomessa laskenut selvästi 2000-luvulla. Tosin lasku pysähtyi vuoden 2012 jälkeen. Heikkojen lukijoiden suhteellinen osuus on kasvanut. Tasoja on tutkittu kolmen vuoden välein.

[10 faktaa lukemisesta 2017](#), Lukukeskus

PISA-tutkimuksessa 2015 lukutaito määriteltiin näin laajasti:

”Lukutaito on kirjoitettujen tekstien ymmärtämistä, käyttöä ja arviointia sekä niiden lukemiseen sitoutumista lukijan omien tavoitteiden saavuttamiseksi, tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi sekä yhteiskuntaelämään osallistumiseksi.”

Lukutaidon arviointi ei siis kohdistu lukemisen tarkkuuteen ja sujuvuuteen, vaan taidon soveltamiseen arjen lukemistilanteissa. Oppilaan on osattava käyttää ja soveltaa lukemiaan tekstejä sekä arvioida niitä ja niiden merkitystä.

Tällä hetkellä suunnilleen joka kymmenes suomalaisnuori (11 %) ei saavuta sellaista lukutaidon tasoa, että hän voi aktiivisesti osallistua yhteiskuntaan ja jatkaa opintojaan ongelmitta.

[PISA 2015. Ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:41. Jouni Vetteranta - Jouni Välijärvi - Arto Ahonen - Jarkko Hautamäki - Jenna Hiltunen - Kaisa Leino - Suvi Lähteinen - Kari Nissinen - Virva Nissinen - Eija Puhakka - Juhani Rautopuro - Mari-Paoliina Vainikainen](#)

Voisi olettaa, että lukutaidon heikkenemisellä ja syrjäytymisen riskillä on yhteys. Yhteydestä on myös jonkin verran todisteita.

– Lukutaidon taso on heikentynyt eniten huono-osaisimpien perheiden lapsilla. Hyväosaisissa perheissä lukutaidon taso sen sijaan on pysynyt yleensä erinomaisena, kertoi PISA:n lukutaitotutkimuksesta vastaava yliopistotutkija Inga Arffman Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksesta Ylen haastattelussa. Arffman arvioi, että yksi selitys lukutaidon rappeutumiseen on kaunokirjallisuuden lukemisen väheneminen. Noin kolmasosa nuorista ei lue omalla ajallaan ollenkaan, pojista ”lukemattomia” on peräti puolet.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/07/nuorten-lukutaito-rapistuu-huono-osaisuus-sellittava-tekija>

Arviot syrjäytyneiden ja syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrästä vaihtelevat 14 000:n ja 100 000:n välillä. Suuri vaihtelu arvioissa johtuu siitä, että syrjäytymisellä ei ole vakiintunutta määritelmää. Tilastot kertovat enemmän riskitekijöistä kuin ilmiöstä sinänsä. Koulutuksen puute ja siitä seuraava työttömyys sekä osallistumattomuus yhteiskunnan toimintaan ovat riskitekijöitä.

EVA:n raportti ”Hukassa - Keitä ovat syrjäytyneet nuoret?” esitti vuonna 2012, että Suomessa on noin 51 300 syrjäytyntä.

https://thl.fi/fi/web/lapset-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen

ME-säätiö arvioi vuonna 2018, että Suomessa on 65 941 15–29-vuotiaista koulutuksen ja työelämän ulkopuolella syrjäytyneinä.

<https://www.mesaatio.fi/ajankohtaista/uutiset/kuka-syrjaytyy-koulun-penkiltä/>

Lukukeskus puolestaan arvioi, että lähes 16 % 20–24-vuotiaista suomalaisnuorista on kokonaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolella. Pisa-tutkimuksen mukaan peruskoulun päättää joka vuosi noin 6000 nuorta, joilla ei ole riittävää lukutaitoa. Osa nuorista lukee ja kirjoittaa niin huonosti, että arkielämästä selviytyminen tuottaa vaikeuksia. Lukukeskuskin painottaa, että lukutaito on yksi avaintekijä syrjäytymisen ehkäisyssä.

<http://www.lukukeskus.fi/heikko-lukutaito-voi-johtaa-syrjaytymiseen>

Nuorten maahanmuuttajien lukutaito on keskimäärin heikompi. Ensimmäisen polven maahanmuuttajat ovat 2,5–3 vuotta saman ikäisiä kantasuomalaisia nuoria jäljessä. Taustalla on ennen muuta kielellisiä vaikeuksia.

Vielä toisen polven maahanmuuttajista lähes 30 % ei saavuta opiskelusta ja useista töistä suoriutumiseen riittävää lukutaitoa. Muussa väestössä vastaava osuus on noin 10 %. Myönteistä kehitystä on kuitenkin jo tapahtunut. Osaamisen ero kantaväestöön ja OECD-maiden keskiarvoon on hieman kaventunut vuodesta 2012.

<http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017/>

PISA 2015 -tulokset sekä tehostetun ja erityistä tukea saavien oppilaiden määrän kasvu viittaavat siihen, että selkokielisillä aineistoilla saattaisi olla käyttöä yhä enemmän myös nuorten keskuudessa.

5.2. TYÖIKÄISET

Vuonna 2016 työikäisiä eli 18–64-vuotiaita oli Suomessa noin 3,3 miljoonaa. Suomalaisten aikuisten keskimääräinen lukutaito on kansainvälisesti verraten erinomainen. Vuonna 2012 julkaistiin kansainvälisen PIAAC-aikuistutkimus. Sen mukaan suomalaisten 16–65-vuotiaiden lukutaidon keskiarvo on 288 pistettä, joka on selvästi OECD-maiden keskiarvoa (273) parempi. Suomea parempaan tulokseen yltää vain Japani. Kaksi kolmasosaa suomalaisesta aikuisväestöstä on hyviä tai erinomaisia lukijoita.

Suomessa ikäryhmien väliset erot ovat kuitenkin suuria. Suomalaiset 20–34-vuotiaat ovat japanilaisten ikätovereidensa kanssa PIAAC-tutkimuksen parhaita lukijoita. Suomessa vanhimpien ikäryhmien ero parhaiten menestyviin ikäryhmiin lukutaidossa on koko vertailun suurin.

https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/basic-skills-of-finnish-adults-one-of-the-best-in-the-oecd-countries

Hyvästä yleisilanteesta huolimatta 11 prosentilla 16–65-vuotiaasta aikuisväestöstämme on suuria puutteita lukutaidossa. PIAAC-tutkimuksessa aikuisväestöstä lukutaidon alimmalle suoritustasolle jäi 8 % ja sen alle 3 % eli yhteensä 11 %. Tämän mukaan noin 370 000 työikäisen lukutaito on heikko.

”Noin joka kymmenes (11 %) suomalainen kuuluu heikkoihin lukijoihin, joille jatko-opinnot tai työhön sijoittuminen tuottavat vaikeuksia. 370 000 aikuista on siis vaikeuksissa, jos tietoa tulvii paljon, isoina annoksina, tai se on ristiriitaista ja tulkinnanvaraista.”

<http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017/>

5.3. YLI 65-VUOTIAAT

Yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut 160 000 hengellä vuodesta 2012 vuoteen 2017. Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä oli vuonna 2017 21,4 %. Edellisessä tarvearviossa luku oli 18,8 %. Vuoden 2017 lopussa Suomessa oli yli 65-vuotiaita 1 179 318.

Muistisairaudet ja aivoverenkierron häiriöt keskittyvät yli 65-vuotiaiden ikäluokkiin. Muistiliiton mukaan Suomessa on jopa 200 000 henkilöä, joilla kognitiivinen toiminta eli tiedonkäsittely on lievästi heikentynyt, ja 100 000 lievän ja 93 000 vähintään keskivaikean dementian oireista kärsivää. Käypähoito-palveluun kerätyn tiedon mukaan yli 65-vuotiaista joka kolmas ilmoittaa kärsivänsä muistioireista. Se tarkoittaa yli 300 000 henkilöä.

Muistisairaiden osuus kasvaa vanhimmissa ikäluokissa. Muistiliiton mukaan varsinainen muistisairaus on joka 35 prosentilla yli 85-vuotiasta. 65–74 vuoden ikäisissä muistisairaiden osuus on vain 4,2 %.

Neljä viidestä aivoinfarktipotilaasta on yli 65-vuotiaita. Heitä on noin 80 000.

Vuoden 2014 tarvearviossa arvioitiin, että yli 65-vuotiaista 15–20 % voisi hyötyä selkokielestä. 15 % tarkoitti vuonna 2014 noin 150 000 ja 20 % 200 000 yli 65-vuotiasta henkilöä. Samalla arviointitavalla saadaan nyt luvut 177 000 (15 %) ja 236 000 (20 %).

Yli 65-vuotiaista arviolta 177 000–236 000 voi hyötyä selkokielestä. Arvio on samaa luokkaa kuin arviot muistisairaiden ja AVH-potilaiden määristä. Arvio ikäihmisistä, joille selkokielestä voi olla hyötyä, on kasvanut noin 30 000 hengellä vuoden 2014 tarvearvioon verrattuna.

6. SELKOKIELEN TARVEARVIO 2019

Selkokielen tarve on kasvanut viime vuosina jonkin verran. Selkokielen kohderyhmiin kuuluu Suomessa arviolta 650 000–750 000 henkilöä (11–14 % väestöstä). Lisäystä vuoden 2014 tarvearvioon on noin 100 000 henkilöä. Tieteellistä tutkimusta selkokielen kohderyhmien koosta ei ole tehty. Tarkkaa lukua onkin haasteellista arvioida.

Arvio tarpeen kasvusta perustuu siihen, että muutamat selkokielen kohderyhmät, ovat kasvaneet edelliseen, viiden vuoden takaiseen tarvearvioon verrattuna.

Tilastot kertovat että:

- Maahanmuuttajien määrä on kasvanut. Suomessa asuu melkein 400 000 vieraskielistä henkilöä (Vuoden 2017 lopussa 373 500 henkilöä). Heidän määränsä on kasvanut noin 100 000 henkilöllä vuodesta 2014.
- Yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut. Samalla kasvaa muistisairaiden määrä sekä muiden oppimiseen ja ymmärtämiseen liittyvien ongelmien määrä. Arviolta 180 000–240 000 iäkästä, yli 65-vuotiasta henkilöä voi hyötyä selkokielestä.
- Nuorten lukutaito on heikentynyt jonkin verran viime vuosina. PISA-tutkimuksen 2015 mukaan noin 11 %:lla suomalaisnuorista on heikko lukutaito. Lukutaito-ongelman suuruusluokkaa kuvaa myös se, että arviolta 100 000 peruskoululaista eli 17,5 % peruskoululaisista saa tehostettua ja erityistä tukea. Määrä on kasvanut selvästi viime vuosina.
- PIAAC-tutkimuksen mukaan 363 000 työikäisen (11%) lukutaito on heikko.

Olenneisinta tarvearvioissa on kuitenkin se, että selkokielen tarve kasvaa tulevaisuudessa. Iäkkäiden ihmisten määrä kasvaa, samoin muistisairaiden määrä. Myös maahanmuuttajien määrä kasvaa. Tässä tarvearvio on eritelty samoilla tavoilla, kuin vuoden 2014 arviossa. Näin luvut ovat mahdollisimman vertailukelpoisia keskenään.

LÄHTEET

2. Kuka tarvitsee selkokieltä?

Kunnallisan kehittämissäätiö

<https://kaks.fi/uutiset/tiedotusvalineet-viestivat-ymmarrettavasti-poliitikkojen-ja-virkamiesten-kielesta-ei-saada-selvaa/>

Erilaisten oppijoiden liitto

http://www.erilaistenoppijoidenliitto.fi/?page_id=20

Lukukeskus

<http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017>

3. Aiemmat tarvearviot

Rajala, Pertti ja Virtanen, Hannu: Selkokieli, miten sanoma perille. Kirjastopalvelu OY. 1986

Virtanen, Hannu: Selkokirjoittajan opas. Kehitysvammaliitto. 2002

Virtanen, Hannu: Selkokielen tarvearvio 2014

4. Taustatietoa kohderyhmittäin

4.1. Synnynnäiset neurobiologiset syyt

Kehitysvammaliitto

<https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/>

<https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/fasd/>

Niilo Mäki Instituutti

<http://www.kvtietopankki.fi/kehitysvammaisuus>

<http://www.kvtietopankki.fi/oireyhtymat/f/fas-oireyhtyma>

<http://www.kvtietopankki.fi/oireyhtymat/a/autismikirjon-hairiot>

<http://www.kvtietopankki.fi/oireyhtymat/a/adhd>

Autismiliitto

<https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo>

Käypähoito, dysfasia

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50085>

Käypähoito, ADHD

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50061>

Celia: Lukihairio.fi

<https://www.lukihairio.fi/lukivaikeus/lukivaikeus-on-yleinen-ominaisuus/>

Duodecim: lukemisen erityisvaikeus

https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_haku=oppimish%E4iri%F6&p_artikkeli=dlk00401

4.2. Elinaikana tapahtuva kielitaidon heikentyminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, muistisairaudet

<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/ikaantymisen-ja-muisti>

<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/muistisairauksien-yleisyys>

<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/muistisairauksien-ehkaisy>

<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/muistisairauksien-hoito>

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankeet/finger-tutkimushanke>

<https://thl.fi/fi/-/lapimurtotutkimus-elintapaneuvonta-ehkaisee-muistihairioita>

Muistiliitto

<https://www.muistiliitto.fi/fi/ajankohtaista/muistisairaiden-maara-kasvussa-193-000-sairastunutta-suomessa>

Viramo, P. & Sulkava, R. 2015: Muistisairauksien epidemiologia. Teoksessa: Muistisairaudet. Duodecim.

Suomen muistiasiantuntijat

<http://www.muistiasiantuntijat.fi/tuemme.php?udpview=eurocode-tutkimuksen-mukaan>

Aivoliitto

<https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/afasia/afasia/afasia>

Käypähoito, aivoverenkiertohäiriöt ja afasia

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/suositus?id=hoi50051>

4.3. Suomi tai ruotsi ei ole äidinkieli - maahanmuuttajat

Tilastokeskus

https://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkójulkaisu].

ISSN=1798-5137, 2018, Liitetaulukko 1. Väestö ikäryhmittäin koko maa 1900 - 2070 (vuodet 2020-2070: ennuste) Korjattu 18.12.2018 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 19.12.2018].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tau_001_fi.html

https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html

<https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>

http://tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_003.html

<http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017>

5. Taustatietoa ikäryhmittäin

Tilastokeskus

https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html

https://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tau_001_fi.html

5.1. Lapset ja nuoret

PISA 2015. Ensituloksia. Huijalla pudotuksesta huolimatta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:41.

Tilastokeskus

https://www.stat.fi/til/erop/2017/erop_2017_2018-06-11_tau_001_fi.html

https://www.stat.fi/til/erop/2017/erop_2017_2018-06-11_tau_003_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Erityisopetus [verkkojulkaisu].

ISSN=1799-1595. 2017, Liitetaulukko 3. Tehostettua tukea saaneet peruskoulun oppilaat 2011–2017 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 20.12.2018].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/erop/2017/erop_2017_2018-06-11_tau_003_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Erityisopetus [verkkojulkaisu].

ISSN=1799-1595. 2017, Liitetaulukko 7. Erityistä tukea saaneet peruskoulun oppilaat 1995–2017 1) . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 20.12.2018].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/erop/2017/erop_2017_2018-06-11_tau_007_fi.html

Opetusministeriö

https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kansallinen-lukutaitofoorumi-vastaamaan-lukutaidon-ja-lukuinnon-haasteeseen, Opetusministeriö, 31.10.2017

PISA 2015. Ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:41. Jouni Vetterranta - Jouni Välijärvi - Arto Ahonen - Jarkko Hautamäki - Jenna Hiltunen - Kaisa Leino - Suvi Lähteinen - Kari Nissinen - Virva Nissinen - Eija Puhakka - Juhani Rautopuro - Mari-Paoliina Vainikainen

Lukukeskus

<http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017>

Yle

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/07/nuorten-lukutaito-rapistuu-huono-osaisuus-selittava-tekija>

THL

https://thl.fi/fi/web/lapset-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjailyminen

ME-säätiö

<https://www.mesaatio.fi/ajankohtaista/uutiset/kuka-syrjaityy-koulun-penkilta>

5.2. Työikäiset

Lukukeskus

<http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017>

Opetusministeriö

https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/basic-skills-of-finnish-adults-one-of-the-best-in-the-oecd-countries

Selkokielen tarvearvio 2019

Selkokielen kohderymiin Suomessa kuuluu 650 000–750 000 ihmistä.

Selkokielen tarve kasvaa koko ajan. Tarpeen kasvulle on kolme syytä: vanhusten ja maahanmuuttajien määrä kasvaa ja nuorten lukutaito on heikentynyt. Selkokielestä voi olla hyötyä kaikille kolmelle ryhmälle – perinteisten kohderyhmien lisäksi.

